

The hare of one land will be easily
caught by the dog of the same land.

*

که خرگوش هر مرز را بی شکفت
سگ آن ولایت تواند گرفت

A crafty fox can defeat even a powerful wolf.

*

بچربد روبه ارچربیش باشد
وگر باگرگ هم حربیش باشد

The lion achieved such a grandeur,
because he escaped the collar of
adulation.

*

شیر از آن پایه بزرگی یافت
که سر از طوق سرپرستی تافت

Youth is the happiest time of life.
Where are the joys of life after youth
passes away?

*

جوانی بود خوبی آدمی
چو خوبی رود کی بود خرمی

He who speaks when he is not asked
turns his words into wind.

*

نپرسیده هر کس سخن یاد کرد
همه گفته خویش را باد کرد

If the date-palm was not high,
every child could do it harm.

*

اگر نخل خرما نباشد بلند
ز تاراج هر طفل یابد گزند

There are locks which have no keys,
but sooner or later the openers appear.

*

بسا قفل کورا نیابی کلید
گشاینده ای ناگه آید پدید

If a drop drops into the sea it will
not be distinguished from other drops.

*

چو قطره بدریا در انداختند
دگر قطره زو باز نشناختند

All the four walls of that house are
unsteady,
the foundation of which is unfirm from
the beginning.

*

بود چار دیوار آن خانه سست
که بنیادش اول نباشد درست

The enmity of a scorpion is much worse than the enmity of a dragon, because the first is hidden from thee, and the latter is visible.

*

خصمی کردم بتر از اردهاست
کاین ز تو پنهان بود آن برملاست

A doctor easily makes hundred of cuts
on a rotten vein, but his hand trembles
to cut his own vein.

*

زند بر هر رگی فساد صد نیش
ولی دستش بلرزد بر رگ خویش

Even if a bridge is made of a blue
stone it will be useless if it is not
above the water.

*

اگر خود پللی از سنگ کبود است
چو بی آبست چون زان سوی رود است

The price of goods will increase if they have two buyers.

*

چو نقدی را دوکس باشد خریدار
بهای نقد بیش آید پدیدار

The doctor who always feels the pulse of the ill stretches out his hand to others when he is ill himself.

*

طیب ار چند گیرد نبض پیوست
به بیماری بدیگر کس دهد دست

Look at your words with the eyes of
your enemies.
This is the way to distinguish thy
good words from thy bad words.

*

بچشم دشمنان بین حرف خود را
بدین حرفت شناسی نیک و بد را

He who endeavours to fight in the
battle with lions must like a lion bare
his teeth.

*

کسی کو جنگ شیران آزماید
چو شیر آن به که دندانان نماید

Though they have fewer gems
from the sea than you,
like thee they are the jewels of this
world.

*

گرچه ز بحر تو بگوهر کمند
چون تو همه گوهری عالمند

I rejoice that in this narrow house
neither happiness nor sorrow will last.

*

مشاد بر آنم که درین دیر تنگ
شادی و غم هر دو ندارد درنگ

One can paint a lion on a wall, but a
hundred blows will not move it from
its place.

*

شیر توان بست ز نقش سرای
لیک بصد چوب نجنبد ز جای

When the eagle becomes unable to fly
it must be ready to suffer blows even
from a sparrow.

*

چو شاهین باز ماند از پریدن
ز کنجشکش لگد باید چشیدن

Not every woman may be wife, not
every born a son;
not every flower may bear the fruit,
not every cane has sugar.

*

نه هر زن زن بود هرزاده فرزند
نه هر گل میوه آرد هر نی قد

Like a hunting falcon eat only that
what is permitted by God.
Do not eat carrion like a vulture.

*

حلالی کن چو بازان شکاری
مکن چون کرکسان مردارخواری

Although a handful of barley is heavier than a dinar, the scales bow to a dinar.

*

چو از دینار جورا بیشتر بار
ترازو سر بگرداند ز دینار

If a wolf comes across a hundred of
sheep,
it will snatch away the sheep of a
poorman.

*

اگر صد گوسفند آید فرا پیش
برد گرگ از گله قربان درویش

If stars bestow happiness on people,
then
Kaikubad must have been born by a
stargazer.

*

گر ستاره سعادتِ دادی
کیقباد از منجّی زادی

If the grape vine did not drop tears
first,
it would not smile happily in the end.

*

تاک انگور تا نگرید زار
خنده خوش نیارد آخر کار

No one has ever seen marrow without
a bone,
You can never see honey without bees.

*

مغز بی استخوان ندید کسی
انگبینی کجاست بی مگسی

This world is so arranged that there
is always the one
who gains and the one who loses.

*

کار عالم چنین تواند بود
زو یکی را زیان یکی را سود

Since thou art a Huma, be the glory
of the work;
eat little, say little and harm none.

*

چون تو همائی شرف کار باش
کم خور و کم گوی و کم آزار باش

It is better to weep than open
the mouth in untimely laughter.

*

خنده چو بی وقت گشاید گره
گریه از آن خنده بیوقت به

Do not suddenly give up the habit of
eating
Save by eating less.

*

خو مبر از خورد بیکبارگی
خرده نگهدار بکم خواری

It is a heavenly lot to renounce food.
Only cows and asses consider it
strange.

*

خدائیت روی از خورش تافتن
که در گاو و خرساید این یافتن

He whose mind is dimmed with wine would not
know whether his food is good or oversalted.

*

چو مستی مرد را بر سر زند دور
کبابش خواه تر خواهی نمک سود

There are many those who when drunk
break open their lock and when sober
complain of thieves.

*

بسا مستا که قفل خویش بگشاد
بهشیاری ز دزدان کرد فریاد

Do not intoxicate creative mind,
Do not make a bait for a sparrow of
a falcon.

*

مست مکن عقل ادب ساز را
طعمه کنجشک مکن باز را

Although wine is praised by many,
Let reason keep you from taking any.

*

می که حلال آمده در هر مقام
دشمنی عقل تو کردش حرام

Although wine takes away the grief
of the world.
Oh, Master, do not take that which
takes away the reason.

*

گرچه می اندوه جهانرا برد
آن مخور ای خواجه که آنرا برد

The lie that resembles truth is better
than the truth which is far from
veracity.

*

دروغی که ماننده باشد بر است
به از راستی کز راستی جداست

If true words be all pearls, they are indeed bitter, because "Truth is bitter".

*

گر سخن راست بود جمله در
تلخ بود تلخ که الحق مر

Never fear perishing.
By being thruthful you'll come to vic-
tory.

*

راستی آور که شوی رستگار
راستی از تو ظفر از کردگار

The nature and the words of Nizami
are both true,
And this truth adorns his deeds.

*

طبع نظامی و سخن راستند
کارش ازین راستی آراستند

Service is the attribute of humanity;
to serve is the glory of mankind.

*

صورت خدمت صفت مردمیست
خدمت کردن شرف آدمیست

It is impossible to fight fate, but there
are many sufferers that came back to
life being at the edge of the grave.

*

نشاید کرد بر آزار خود زور
که بس بیمار و گشت از لب گور

He who did justice in this house for
one night,
adorned his house for the morrow.

*

هر که درین خانه شبی داد کرد
خانه فردای خود آباد کرد

None of your deeds be it good or bad
will remain unvalued.
Fate is in store for them.

*

نماند ضایع ارنیک است اگر دون
کمر بسته بدین کار است گردون

One cannot find the value of the heart and the dignity of the soul except by discipline.

*

قدر دل و پایهٔ جان یافتن
جز بر ریاضت نَسوان یافتن

If thou art young and healthy,
thou can attain all your wishes.

*

تا جوانی و تندرستی هست
آید اسباب هر مراد بدست

Eat and drink that which thou can
obtain all the year round,
like the lion and the leopard.

*

آن خور و آن پوش چوستیرو پلنگ
کاوری آنرا همه ساله بچنگ

The gem of the body is in slimness,
The soul is valuable, because it is
eternal.

*

گوهرتن درتنکی یافتند
قیمت جان در سبکی یافتند

Be like water and run swiftly because
running water is precious.

*

آب صفت باش و سبکتر بران
کاب سبک هست بقیمت گران

The good that one did returns to him
who began a good work.

*

هر که به نیکی عمل آغاز کرد
نیکی او روی بدو باز کرد

There are merits and demerits in
everything,
Demerits unnoticed in order to see
merits.

*

در همه چیز هنر و عیب هست
عیب مبین تا هنر آری بدست

If you are spirited try to learn arts in
order to be able to open the doors,
not to close them.

*

هنر آموز گر هنرمندی
در گشائی کنی نه دربندی

Be never engaged in unworthy things.
It is impossible to build a harmony in
the wrong tune.

*

مَشُونَا پَسَنَدِيدِه رَا بِيَش بَاز
كِه دَر پَرْدَه كَر نِيَابَنَد سَاز

If thou should taste a particle of thine
own soul,
thou would withdraw from this
tastelessness.

*

گر جو سنگی نمک خود چشی
دامن ازین بی نمکی در کشی

Eat dust rather than eat the bread of
the miser. Thou art not dust, to suffer
insults of the base.

*

خاک خور و نان بخیلان مخور
خاک نه‌ای زخم ذلیلان مخور

So long as thou hast a loaf of bread
and a draught
of water do not stretch out thy hand
to another's bowl.

*

تا شکمی نان و دمی آب هست
کفچه مکن بر سر هر کاسه دست

Do not encircle the world like a
firmament curve.
Do not arrogate that which does not
belong to thee.

*

چون خم گردون بجہان درمیچ
وانچہ نہ آن تو بان درمیچ

Do not sit needlessly, scribble a few
pages;
if thou do not write, sharpen thy pen.

*

غافل منشین ورقی میخراش
گر نویسی قلمی میتراش

It is not knowledge that causes
negligence;
Negligence is a fruit of recklessness.

*

غافل بودن نه ز فرزانیست
غافل از جمله دیوانگیست

A deadly enemy who is wise
Is better than a foolish friend.

*

دشمن دانا که پی جان بود
بهتر از آن دوست که نادان بود

The young though the kings of the
brave, but need an advice of the old.

*

جوان گرچه شاه دلیران بود
که چاره محتاج پیران بود

It is mind that reason honours.
Reason sets no store on age and youth.

*

عقل شرف جز بمعانی نداد
قدر به پیری و جوانی نداد

Ardour would not amend the work of
the wise.
Fierce running would not make the
goat fat.

*

بگرمی کار عاقل به نگردد
بیک دانه بزی فربه نگردد

Without skill every work is hard. First
acquire skill then accomplish the work.

*

بود هر کار بی استاد دشوار
نخست استاد باید آنگهی کار

He who possesses the jewel of wisdom
is able to do everything.

*

هر که درو جوهر دانائیت
بر همه چیزیش توانائیت

Every thing must first of all have a
good basis.
There will soon be cracks in a building
without a firm foundation.

*

همه چیز را اصل باید نخست
که باشد خلل در بناهای سست

Only thy reason can give help to thee.
Thou hast everything if thou art wise.

*

خرد است آن کز و رسد یاری
همه داری اگر خرد داری

Try to be helpful to everybody and
adorn this world by being good to
people.

*

کوش تا خلق را بکار آیی
تا بخلقت جهان بیارائی

Consider the way your son treats you.
He will see the same from his son.

*

چه سازد با تو فرزندت میاندیش
همان بیند ز فرزندان پس خویش

When each of the friends seeks his own profit their friendship is similar to enmity.

*

دوستی ای کان ز توئی و منی است
نسبت آندوستی از دشمنی است

For him who is weary in the grip of
sorrow the helpful friend is a great
encouragement.

*

بی نفسی را کہ زبون غصت
یاری یاران مددی محکمست

Do not break a glass with stone:
Like a friendship, thou wilt never
restore it.

*

مزن سنگ بر آ بگینه نخست
که چون بشکند دیر گردد درست

I would better put an iron cushion
under my head
than wear a golden belt stained in
blood.

*

از آهن زیر سر کردن ستونم
به از زرین کمر بستن بخونم

Since everybody has to have a bosom friend, never turn out of doors the one who wants to make friends with thee.

*

چون بود از همنفسی ناگزیر
همنفسی را ز نفس و امگیر

How can the eyes know who is thy
friend?
It is the heart that knows who is
faithful.

*

تن چه شناسد که ترا یار کیست
دل بود آگه که وفادار کیست

A friend is a healing salve. If he is
not,
cease to associate with him.

*..

دوست بود مرهم راحت رسان
گر نه رها کن سخن ناکسان

In the eyes of the spiritually minded,
there is no service more praiseworthy
that fidelity.

*

نیست بر مردم صاحب نظر
خدمتی از عهد پسندیده تر

What is the seed of culture? to sow
fidelity.
What is the value of fidelity? The
observance of fidelity.

*

تخم ادب چیست وفا کاشتن
حق وفا چیست نگه داشتن

He who chooses good associates, will
necessarily profit by it some day.

*

هر که کند صحبت نیک اختیار
آید روزیش ضرورت بکار

Suffice it to have one wife.
A man who has many wives has no
one.

*

یکی جفت همتا ترا بس بود
که بسیار کس مرد بیکس بود

True love in this world belongs to
him who has only one lover.

*

نیاشد عاشقی جز کار آن کس
که معشوقیش باشد در جهان بس

Get down to work, give up this laziness. The end of this idleness is indolence.

*

بکار اندر آئی این چه پرمردگیست
که پایان بیکاری افسردگیست

One honey making bee is better than
hundreds of drones.

*

یکی زان مگس کانگین گر بود
به از صد مگس کانگین خور بود

Those who are very talented but lazy
end up selling pottery.

*

ای بسا تیز طبع کا اہل کوش
کہ شد از کاہلی سفال فروش

Even hundred mountains firm as steel
are powerless in the hands of Man.

*

اگر صد کوه باید کند پولاد
زبون باشد بدست آرمیزاد

It is better to work,
than beg from others.

*

به که بکاری بکنی دستخوش
تانشوی پیش کسان دستکش

Pierce thy heart and hand with the thorn of
toil.
Do not seek comfort; put thy hand to work

*

بر دل و دستت همه خاری بزن
تن مسزن و دست بکاری بزن

Toil is the remedy of complaint and
beyond every toil there is rest.

*

رنج ز فرياد برى ساختست
در عقب رنج بسى راحتست

Make a relish, like water of thine own
breast for thy bread, and, like fire,
roast the flesh of thine own heart.

*

نانخورش از سینه خود کن چو آب
وز دل خود ساز چو آتش کباب

Do justice and be moderate in
punishing the evil:
Fear the revenge of the oppressed.

*

دادکن از همت مردم بترس
نیمشب از تیر تظلم بترس

It brings misfortune to do violence, to
dishonour oneself
and to shed the blood of others.

نیست مبارک ستم*
آب خود و خون کسان ریختن

Reason cannot do without valour.
Justice is the greatest valour.

*

کردن عقل از هنر آزاد نیست
هیچ هنر خوبتر از داد نیست

Heavens will give what is due to
good and evil.

*

گنبد گردنده ز روی قیاس
هست به نیکی و بدی حقشناس

Be fervent in love and cool in revenge, be generous like the moon and the sun.

*

گرم شو از مهر و زکین سرد باش
چون مه و خورشید جوانمرد باش

Pass thy life making hearts happy,
that God may be pleased with thee.

*

عمر بخوشنودی دلها گذار
تا ز تو خوشنود بود کردگار

The kingdom endures through justice.
The rule will be confirmed by the
justice.

*

مملکت از عدل شود پایدار
کار تو از عدل تو گیرد قرار

One cannot conquer the world by
tyranny;
One can gain his kingdom only by
justice.

*

رسم ستم نیست جهان یافتن
ملک بانصاف توان یافتن

Seek peace for the people, why injure
them?
What can be the result of injustice but
shame?

*

راحت مردم طلب آزار چیست
جز خجلی حاصل این کار چیست

Tyranny destroys the kingdom. The
kingdom flourishes by kindness to its
subjects.

*

خانه بر ملک ستم کاریست
دولت باقی ز کم آزاریست